

νὰ γείνη ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον ἀνεξάρτητος ἀπ' αὐτοῦ ὁ ἀσθενής καὶ νὰ μὴ ἔχῃ ἀνάγκην γένης ἐπιδράσεως. Πολλάκις ἔγω αὐτὸς κατώρθωσα διὰ μιᾶς ἑκάστοτε ὑποβολῆς, ἐνίοτε δὲ δύτως εἰπεῖν δί' ἀπλοῦ νεύματος, νὰ φέρω λασιν, ν' ἀποκαταστήσω τὴν διαταραχθεῖσαν ἴσορροπίαν καὶ ν' ἀποδώσω εἰς τὸν ἀσθενῆ τὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τοῦ ιδίου του σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, διαρκῶς.

Διαρκῶς; — Ἡ ἔκφρασις αὕτη ἐγείρει πλείστας ἀντίλογίας. Ἡ ἀμφιβολία περὶ τῆς διαρκείας τῶν δι' ὑποβολῆς λασεων εἶνε γενικωτάτη. Γερμανός τις ιατρὸς λέγει, ὅτι μετὰ δλίγας τινάς δοκιμάς ἐσχημάτισε τὴν πεποίθησιν ὅτι «τὸ κύριον καὶ θεμελιῶδες νόσημα οὐδέποτε ιατρεύεται διαρκῶς διὰ τοῦ ὑπνωτισμοῦ.» Ἀκούετε; «οὐδέποτε!» Πρέπει νὰ εἶνε πολὺ σπουδαῖος αὐτὸς ὁ ιατρός, ὅστις μετὰ δύο ἢ τρία πειράματα ἐτόλμησε ν' ἀποφανθῇ τοσοῦτον ἀξιωματικῶς, δι' ὅλους τοὺς αἰῶνας.

Εἶνε δύσκολον ν' ἀποδείξῃ τις τὸ ἐναντίον. Ἐγὼ αὐτὸς γνωρίζω ἀσθενεῖς τινας, τοὺς ὄποιους ίατρευει πρὸ τεσσάρων ἢ πρὸ πέντε μηνῶν, καὶ περὶ τῶν ὄποιων οὐδένα φόβον ἔχω μήπως περιπέσωσι πάλιν εἰς τὸ αὐτὸν νόσημα. Ἄλλα πῶς δύναμαι νὰ δώσω τὴν βεβαιότητα εἰς οἰονδήποτε ἄνθρωπον, ὅτι δὲν θὰ ἀσθενήσῃ πάλιν ἐκ τῆς αὐτῆς νόσου ἐξ ἡς ίατρεύθη ἀπαξ; Μήπως ὑπάρχει ἐν γένει ίατρικόν, τὸ δόπιον νὰ ίατρεύῃ διαρκῶς διὰ πάντα καὶ νὰ ἀσφαλίζῃ τὸν πάσχοντα ἀπὸ πάσης εἰς τὸ μέλλον ἐπανόδου τῆς νόσου;

Ἄλλ' ὅτι τὰς μομφὰς ταύτας ιδίᾳ κατὰ τῆς μεθόδου ταύτης ἐγείρουσιν οἱ πλεῖστοι, τοῦτο ἔχει τοὺς ἔξης λόγους:

Πρῶτον παριστῶσι τὴν ὑπνωσιν ὡς εἶδός τι δύνειρον, ὡς τι μὴ ὑφιστάμενον κυρίως, ὡς τι μὴ πραγματικόν, ὡς ἀπάτην τῶν αἰσθήσεων, ἢ καὶ ὡς μαγείαν, ἥτις τὴν πραγματικήν κατάστασιν τοῦ σώματος δὲν δύναται νὰ μεταβάλῃ.

Ἐπαναλαμβάνω ὅτι τὰ γεγονότα ἀποδεικνύουσιν ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον. Ἡ ὑπνωτιστικὴ ὑποβολὴ ἔξασκει ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ σώματος, μεταβάλλει καὶ ἀλλοιοῖ αὐτό, καὶ εἰς τὰς πλείστας περιπτώσεις ἡ μεταβολὴ αὕτη ἔξακολονθεῖ νὰ ὑφίσταται μετὰ τὴν ἀφύπνισιν.

Δεύτερον, οἱ πλεῖστοι θεωροῦσι τὰς νόσους δλας

ἀς βλαβεράν τινα ὅλην — *materia peccans* — τὴν δὲ ιατρείαν ὡς καθαρόν, ἐκβάλλοντα ἐκ τοῦ σώματος τὴν βλαβερὰν ταύτην ὅλην. Ἡ γνώμη αὕτη εἶνε εἰς τὰς πλείστας περιπτώσεις πεπλανημένη. Αἱ πλεῖσται νόσοι δὲν εἶναι ὅλαι, ἀλλὰ καταστάσεις τοῦ σώματος. Ὁ ἀσθενῶν ὄργανοι μεταβατικός εἶναι μηχανὴ εὑρισκομένη εἰς ἀταξίαν, εἰς διατάραξιν, χωρὶς ἀκριβῶς νὰ συνυπάρχωσιν. ἐν αὐτῇ πάντοτε ἔνα στοιχεῖα.

Βεβαίως δὲν ἰχνυριζόμεθα ὅτι ἡ διὰ τοῦ ὑπνωτισμοῦ θεραπευτικὴ μέθοδος εἶνε ἀλάνθαστον μέσον ιατρεῦν πάντοτε πάσας τὰς νόσους, παραδεχόμεθα δὲ ὅτι καὶ αὐτή, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο μέσον, δύναται ὅσως νὰ διαψεύσῃ τὰς πλείστας τῶν ἐλπίδων καὶ προσδοκιῶν μας. Δὲν πρέπει ἐν γένει ποτὲ νὰ λησμονῶμεν ὅτι ὁ βίος τοῦ ιατροῦ εἶναι πλήρης πικροτάτων διαψεύσεων, καὶ ὅτι οὐδεμία ἡμέρα παρέρχεται χωρὶς νὰ ἀναμψινόσκεται παντοιοτρόπως τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας. Οὐδὲν λοιπὸν θαυμαστὸν ἂν ἀποδίδει εἰς πᾶν μέσον, ἐπαυξάνον τὴν δύναμιν αὐτοῦ, πολὺ περισσοτέραν ἐκτίμησιν ἢ τὸ κοινόν, ἐκ τοῦ ὄποιου ἀναγκάζεται πάντοτε ν' ἀποπέρπη πολλοὺς ἀπαργγορήτους. Καὶ ἀν ἥδη καὶ ἐν τῇ νέᾳ ταύτη θεραπευτικῇ μεθόδῳ μέλλουσι νὰ διαψεύσθωσιν αἱ ἐλπίδες του καὶ ἀπαιτηθῆ ἡ περισσοτέρα ὑπομονὴ καὶ δύναμις, δύναται δρως ὁ ιατρὸς καὶ σήμερον ἔτι νὰ κατορθώνῃ πολὺ περισσότερα ἢ πρότερον. Δύναται νὰ παρέχῃ βοήθειαν ἢ νὰ προσπαθῇ τούλαχιστον νὰ παράσχῃ βοήθειαν εἰς περιστάσεις, καθ' ἀς πρότερον πᾶσα προσπάθεια ἔτοι ἀνοησία: Οὕτω λόγου χάριν εἰς ἀρχομένας ψυχικὰς νόσους, εἰς μονομανίας, εἰς ἡθικὰς ἀσθενείας, οἷον εἰς τὸν ἀλκοολισμόν, εἰς τὴν κλεψυμανίαν, εἰς τὸν μορφινισμόν, καὶ τόσας ἄλλας ἰδιορύθμοις, διαφορωτάτας ἀπεκκλίσεις τοῦ νευρικοῦ βίου, διὰ τὰς ὄποιας πρότερον μέχρι τοῦδε οὐδεμία βοτάνη ἐφύετο ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἐκ τοῦ ἔητήματος τούτου κατεφάνη καὶ πάλιν ὅτι, ὀσάκις ὄμιλει πρὸς ἡμᾶς ἢ φύσις, δὲν πρέπει νὰ διακόπτωμεν τὴν ὄμιλίαν της, διὰ νὰ προλέγωμεν ἐκ τῆς ίδιας ἡμῶν σοφίας τι μέλλει νὰ ἐπακολουθήσῃ. Ἄλλα τὸ καλλίτερον ἀπὸ δλα εἶναι νὰ ἀκροώμεθα μετὰ προσοχῆς τῶν λόγων της καὶ νὰ περιμένωμεν μεν' ὑπομονῆς. τὸ τέλος τῆς ὄμιλίας της, διότι ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἀπάτωμεθα εὐκολώτερον ἢ αὐτῇ ἢ φύσις.

Δρ. Ἰατρ. Φ. φὰν "Εεδεν.

ΠΩΣ ΕΤΑΞΕΙΔΕΥΟΝ ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ.

 ΤΑΝ ἀναλογιζόμεθα τὰς πρακτικὰς προόδους τῶν ἡμετέρων χρόνων, καθ' οὓς τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας ἔτελειοποιήθησαν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ τὰς μακροτάτας ἀποστάσεις διανύομεν ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ διὰ μετρίων σχετικῶς δαπανῶν, καὶ ἔκαστος ὀπωδοῦν εὔπορος καὶ μορφωμένος ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ ταξειδεύῃ τούλαχιστον ἀπαξ τοῦ ἔτους εἰς ζένας χώρας, ἀκουσίως ἐπέρχεται ἡμῖν ἐνίοτε ἢ ιδέα, νὰ ἐρωτήσωμεν ἀν καὶ οἱ ἀρχαῖοι "Ἐλληνες καὶ Ῥωμαῖοι ἡσθάνοντο τὴν ἀνάγκην τῶν εἰς ζένας χώρας ταξειδίων καὶ μετὰ πόσης εὐκολίας ἢ δυσκολίας ἡδύναντο νὰ ίκανοποιῶσι τὴν ἀνάγκην ταύτην.

'Ἐν πρώτοις πρέπει ν' ἀποβάλλωμεν ἐντελῶς τὴν προκατάληψιν, καὶ' ἡν κοινῶς πιστεύεται ὅτι οἱ ἀρχαῖοι οὐδεμίαν ἡσθάνοντο ἀνάγκην νὰ ταξειδεύωσιν. Ὁ εὐκίνητος λαὸς τῶν Ἑλλήνων, οὐτινος μέρος μὲν κατώκει τὴν χερσόννησον τοῦ Αἴμου, μέρος δὲ τὰς νήσους καὶ τὰς νησίδρια τοῦ ἀρχιπελάγους, μέρος δὲ ἀπὸ χιλιετρίδος ἥδη πρὸ Χριστοῦ τὰς ἐμπορικὰς ἀποικίας ἐν τῇ δυτικῇ ἀκτῇ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἐν τῇ νοτίῳ ἀκτῇ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, δὲν ἥδυνατο νὰ μείνῃ ποτὲ στάσιμος ἐν τῇ χώρᾳ ἥν κατώκει. Πολλάκις γονεῖς, θέλοντες νὰ ἐπισκεφθῶσι τοὺς μακράν ἀπόντας υἱούς ἢ τὰς θυγατέρας των, ἡναγκάζοντο νὰ ταξειδεύωσιν ἐξ Ἀδηνῶν εἰς Μίλητον ἢ εἰς Σινάπην, ἐκ Σπάρτης εἰς Συρα-

κούσας, ἐκ Κορίνθου εἰς Τάραντον ἢ εἰς Σύβαριν, καὶ οὐδαιρῶς ἔβαρύνοντο νὰ ἐπιχειρίσωσι τὸ μακρὸν διὰ θαλάσσης ταξείδιον. Δραστήριοι ἔμποροι ἡναγκάζοντο νὰ μεταβαίνωσιν αὐτοπροσώπως εἰς τὸ μέρος ἔνθα ἐκάλει αὐτοὺς τὸ συμφέρον τῶν ὑποθέσεων των, δπως παραδείγματος χάριν βλέπομεν τὸν ἐν Λέσβῳ ἐγκατεστημένον ἀδελφὸν τῆς ποιητρίας Σαπφοῦς ἀσχολούμενον μὲ ἔμπορικάς ὑποθέσεις ἐν τῇ αἰγυπτιακῇ πόλει Ναυκράτει, ἄλλους δὲ ἐν τῇ Κριμαΐᾳ ἢ παρὰ τῷ χρυσορόφῳ ποταμῷ Φάσει ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κόλχων. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἔμποριον τοῦ ἐλεφαντόδοντος, τῶν πολυτίμων λίθων τῶν Ἰνδίων, καὶ τῶν ἀφρωδάτων τῆς Ἀραβίας ὅθει τοὺς Ἐλληνας ἔμπόρους λίαν ἐνωρίς ἐκ τῶν παρὰ τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ ἔμπορικῶν ἀποκιῶν διὰ μέσου τοῦ ἐπιφόρου πορθμοῦ τοῦ Ἀδεν ἀνὰ τὸν Ἰνδικὸν ὥκεανὸν εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον ἢ εἰς τὴν κεντρώافαν Ἀσίαν, εἰς τὸ Pendschab ἢ τὰ χιονοσκεπῆ δόρη τῶν Ἰμαλαῦων.

Ἄλλὰ πλὴν τοῦ ἔμπορικον συμφέροντος, οἱ ἀρχαῖοι ἐπ’ ἵσης ἐνωρίς ἥρχισαν νὰ ταξειδεύωσι καὶ δι’ ἄλλον σκοπόν, ἵνα δηλαδὴ εὑρύνωσι τὸν δρίζοντα τῶν γνώσεων των γνωρίζοντες γένους ἀνθρώπους καὶ γένεας χώρας καὶ μανθάνοντες τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα των. Καὶ κατὰ τοὺς μυθώδεις ἔτι χρόνους βλέπομεν τὸν πολύμητιν Ὁδυσσέα, ὥστις «πολλῶν ἀνθρώπων ἀστεα καὶ νόον ἔγνω» πρὶν ἢ ἀκόμη ὑποστῇ τὰς περιπέτειώδεις περιπλανήσεις του, αἴτινες κατὰ τὴν γνώμην τῶν νεωτέρων σοφῶν ἔλαβον χώραν ἢ εἰς τὰ δυτικὰ μέρη τῆς μεσογείου θαλάσσης παρὰ τῇ Σικελίᾳ καὶ Σαρδηνίᾳ ἢ ἀποκλειστικῶς ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ. Οἱ μετὰ τὸν Ὅδυσσέα δεύτερος Ἐλλην, περὶ τοῦ ὁποίου γνώσκομεν ὅτι ἐταξειδεύουσεν εἰς γένεας χώρας δπως εὑρύνη τὰς γνώσεις του, εἶνε ὁ Σόλων, ὁ νομοδέτης τῶν Ἀθηνῶν. Καδ’ ὅλα τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του ἐπεχείρει ταξείδια μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ μάθῃ γένεα ἥθη καὶ ἔθιμα καὶ νὰ γνωρίσῃ προσωπικῶς μεγάλους ἀνδρας τῆς ἀλλοδαπῆς. Οἱ Πυθαγόρας μετέβη διὰ μακρὸν χρόνου εἰς Αἴγυπτον, δπως μάθῃ τὴν σοφίαν τῶν ιερέων της, τὴν γραφὴν καὶ τὴν ιστορίαν αὐτῶν. Οἱ λογογράφοι, ίδια δὲ ὁ Ἐκαταῖος καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα τούτου ὁ πατήρ τῆς Ἰστορίας Ἡρόδοτος ἐταξειδεύουσαν εἰς ὅλας τὰς χώρας τῶν ὁποίων τὴν ιστορίαν διηγοῦνται, ἵνα ἐπὶ τόπου ἔξετάσωσι κατὰ πόσον ἡσαν ἀληθῆ ὅσα είχον ἀκούση περὶ αὐτῶν. Οἱ Ἡρόδοτος εἶδεν οὕτω τὴν Σκυθίαν, τὴν Ἀσίαν, τὴν Βαβυλῶνα, τὴν Ἀσσυρίαν, τὴν Παλαιστίνην καὶ τὴν Ἀφρικήν. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους σοβαρός τις ἐπιστήμων, ἵνα εὑρύνῃ τὰς γεωγραφικάς αὐτοῦ γνώσεις, ἐπιχειρεῖ τὸ πρώτον κατὰ θάλασσαν ταξείδιον διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Γιβραλτάρ. εἰς τὴν κεντρώافαν Ἀφρικήν, ἵσως δὲ περιπλέει ὀλόκληρον τὴν Ἀφρικήν καὶ εὑρίσκει εἰς τὴν δυτικήν ἀκτὴν τῆς ἥπερον ταύτης τοὺς Ισχυρούς, λασίους, ἀνθρωπομόρφους πιθήκους. Κατὰ τοὺς ὥραιακούς χρόνους ἡσαν πρὸ πάντων καθηγηταί· ῥήτορες, λατροὶ καὶ σπουδασταὶ οἱ ἐπιχειρούντες μακρὰς περιηγήσεις χάριν ἐπιστημονικῶν σκοπῶν.

Χάριν διασκεδάσεως ταξείδια ἐγίνοντο συχνότατα κατὰ τοὺς ἀλεξανδρινοὺς πρὸ πάντων καὶ τοὺς φωμαϊκούς χρόνους. Τότε ἐταξειδεύοντο εἰς Ἰσπανίαν, δπως θαυμάζωσι τὰ δόρη καὶ τοὺς ποταμούς της· εἰς Σικελίαν, δπως ἰδωσι τὰ μεγάλα ἐν Συρακούσαις λατομεῖα, τὰ

ἀπὸ τοῦ τυράννου Διογούσιου ὀνομαστὰ γενόμενα, ἢ διὰ νὰ ἀνάβωσι τὴν Αἴτιναν καὶ ἴδωσι τοὺς κρατῆρας αὐτῆς εἰς Ἐλλάδα, ίδια δὲ εἰς Ἀθήνας, πρὸ πάντων διὰ νὰ ἰδωσι τὴν ἀκρόπολιν καὶ θαυμάσωσι τὰ ἐπ’ αὐτῇ ἀριστουργήματα τῆς τέχνης, ἢ εἰς Δελφούς χάριν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος· οἱ ταξειδεύοντες εἰς Ἐλλάδα, δπως θαυμάσωσι τὰ ἀξιοπερίεργά της, δὲν παρέλειπον νὰ ἐπισκεψθῶσι καὶ τὴν Δῆλον μὲ τὸν περίφημον ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, τὴν Λέσβον, τὴν πατρίδα τοῦ Ἀλκαίου καὶ τῆς Σαπφοῦς, μὲ τὰ πολυάνθρωπα καὶ ἐν τοῖς μύθοις ἔξυμνηδέντα ἐπίνεια τῆς Μέδυμναν καὶ Μιτυλήνην, τὴν Ῥόδον μὲ τὴν πλούσιωτάτην καὶ ἀκραιοτάτην διὰ τοῦ ναυτικοῦ τῆς πρωτεύουσαν, μὲ τὰς ὑπερμεγέθεις προκυμαίας της, μὲ τὸν μεγαλοπρεπέστατον λιμένα τῆς καὶ μὲ τὰ 3000 μαρράρινα ἀγάλματα, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀριστοτεχνήματα, αἴτια ἐκόσμους αὐτήν, τέλος δὲ τὴν ἐκ τοῦ τρωκοῦ πολέμου περίφημον γενορένην νῆσον Τένεδον, μὲ τὰ ἀπέναντι αὐτῆς ενρισκόμενα λείψανα τῆς ἀρχαίας Τροίας. Ἀλλὰ τὸ κυριώτατον θέλητρον ἐπὶ τῶν χάριν διασκεδάσεως ταξειδεύοντων κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἔγκειται ἡ Αἴγυπτος. "Οπως σήμερον ἐκ Γενούης, Τεργέστης ἢ Βρουνδισίου, οὕτω καὶ τότε οἱ Ρωμαῖοι ἐταξειδεύοντες εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀναχωροῦντες ἐκ τοῦ λιμένος Ρούτελι, διότι ὁ ἀρχαῖος λιμὴν Οστία ἦτο ἀπὸ πολλοῦ κεχωριμένος ὑπὸ ἄμμου. Τακτικῶς ἀναχωροῦντα καὶ τακτικῶς ἐπιστρέφοντα ταχυδρομικά πλοῖα διετήρουν διὰ Σικελίας καὶ Μάλτας τὴν μετὰ τῆς Αἴγυπτου συγκοινωνίαν τῆς Ἰταλίας. Ἡ ἑκατορμυριοῦχος πόλις Ἀλεξάνδρεια μὲ τοὺς ἀρχαίους αὐτῆς ὄβελίσκους, τὸν λαμπρότατον φάρον τῆς καὶ τὰ μεγαλοπρεπή βασιλικὰ παλάτια τῆς, εἴλκυε πρώτη τοὺς εἰς Αἴγυπτον ταξειδεύοντας· "Ἐπειτα ἥρχετο ὁ μεγαλοπρεπής Νεῖλος μὲ τὰς πλημμύρας του κατὰ τὴν βροχερὰν ὥραν τοῦ ἔτους, μὲ τὰ ιδιόρρυθμα πλοῖα του καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἐνδιαιτώμενα παράδοξα γάνα· οὐχ ἡττον δὲ ἀξιοθέατα ἡσαν καὶ τὰ ὑπὸ μυριάδων γένεων συχναζόμενα λουτρά τοῦ Κανώβου (πλησίον τοῦ σημερινοῦ Ἀβουκίρ) καὶ τῆς Ἐλευσίνος παρὰ τὴν μεσογείων θαλάσσην. Οἱ τὴν Αἴγυπτον ἐπισκεπτόμενοι γένοι δὲν παρέλειπον ἐπίσης νὰ ἐπισκεφθῶσι καὶ τοὺς καταρράκτας τοῦ Νείλου. Ἀπαραιτητος ἦτο ὁ σαύτως ἡ ἐπίσκεψις τῶν ἐρειπίων τῆς Μέρμιδος καὶ τῶν πλησίον πυραμίδων, αἴτινες τότε ἔσωζον εἰσέτι· τὴν ἔξωτερικήν περιβολήν των καὶ ἡσαν κεκαλυμμέναι μὲ ιερογλυφικὰ σήμεα, μεταξὺ τῶν ὅποιων οἱ κύριοι καὶ αἱ κυρίαι τῆς ἐλληνικῆς καὶ Ρωμαϊκῆς κοινωνίας ἐνεχάρασσον τὰ ὀνόματά των καὶ ὀλίγας λέξεις περὶ τῆς ἐπισκέψεως των. Οὐχ ἡττον ἀξιοθέατα ἡσαν τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως τῶν Θηβῶν, ἐνθα τότε, δπως καὶ σήμερον, αἱ μεγάλαι εἰκονικαὶ παραστάσεις τῶν πολεμικῶν κατορθωμάτων τοῦ βασιλέως Ράμψου ἐφείλκυον τὴν προσοχὴν καὶ τὸν θαυμασμὸν πάντων τῶν περιηγητῶν. Ἄλλ’ ἐξ ὀλῶν τῶν ἀξιοθαυμάστων μημείων τῆς Αἴγυπτου τὸν πλεῖστον θαυμασμὸν διῆγειρε τὸ ἡχοῦν λίθινον ἄγαλμα τοῦ Μέρμνονος (ἡ στήλη τοῦ Μέρμνονος), δπερ καὶ προσείλκυε πάντας τοὺς ἐπισκεπτομένους τὴν Αἴγυπτον. Οὐ μακρὰν τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν ἡσαν ιδρυμένοι δύο ἡμίγυρνοι κολοσσοὶ ἐν καθεστικῇ θέσει, ἔχοντες υψός δο ποδῶν καὶ ὄρώμενοι ἐξ ἀποστάσεως τεσσάρων μιλίων. Ἀφ’ ὅτου σεισμός τις ἔβλαψε τὸν ἐνα κολοσσὸν καὶ ἀπέσπασε τὴν κεφα-

Σ' ΤΟ ΚΑΡΤΕΡΙ. Εικών ύπό M. Wunsch.

λήν του, ήκούετο κατά τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου εὐκρινῆς ἥχος ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ κολοβωθέντος κορμοῦ, καὶ ὑπὸ πολλῶν παραβαλλόμενος πρὸς ἀνθρώπινην φωνήν. Σήμερον γινώσκομεν ὅτι ὁ ἥχος ἐκεῖνος τοῦ πορώδους, κραδαινομένου λίθου παρήγετο διὰ τῆς ισχυρᾶς μεταβολῆς τῆς θερροκρασίας ἐν τῇ πρωινῇ ἥρᾳ. Τότε δημιεὶς συνέρρεον μυριάδες ζένων, ἐπιθυμούντων ν' ἀκούσωσι τὸν θαυμάσιον ἥχον, ὅστις καὶ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς πλείστους μύθους. Αὐτοκράτορες, ως ὁ Ἀδριανός, καὶ αὐτοκράτειραι, ἡγεμόνες, ως ὁ Γερρανικός, ἀντιβασιλεῖς τῆς Αιγύπτου μετὰ τῶν συζύγων τῶν, συγκλητικοί, ἀξιωματικοί, δικασταί, ἱερεῖς, ποιηταί καὶ ποιήτριαι ἀπηθανάτισαν ἐνταῦθα τὰ ὄντατά των διὰ πεζῶν ἢ ἐμμέτρων ἐπιγραφῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον Ἑλληνιστὶ γεγραμμένων, καὶ κατὰ μέγα μέρος διασθεισῶν μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν.

Λίαν ἐνδιαφέρον εἶνε καὶ τὸ περὶ τῆς ταχύτητος ζήτημα, μεθ' ἣς ἔταξείδενον οἱ ἀρχαῖοι. "Οσον ἀφορᾷ τὴν διὰ ζηρᾶς συγκοινωνίαν, πρέπει ἐν πρώτοις νὰ διακρίνωμεν τὴν δημοσίαν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν, τὴν διόπιαν μετεχειρίζοντο μόνον πάντες οἱ ὑπάλληλοι, ἀπὸ τῆς ἴδιωτικῆς οὕτως εἰπεῖν συγκοινωνίας, ἵτοι τῆς γινόμενης δι' ἴδιωτικῶν διχημάτων. Τὰ ρώμαικά ταχυδρομεῖα ἦσαν, ὅσον ἀφορᾷ τὸν σταθμοὺς καὶ ἵπποστάθμους, διωργανωμένα κατὰ τὸ πρότυπον τῶν περσικῶν· καὶ διὰ μὲν τοὺς ταξειδεύοντας ἔχρησίμευον δημόσιαι ἀμάξαι, διὰ δὲ τὴν μετακόμισιν ἐπιστολῶν καὶ τῶν τοιούτων ἔφιπποι ταχυδρόμοι. Αἱ δημόσιαι ταχυδρομικαὶ ἀμάξαι διήνυον ἐπὶ τῶν μεγάλων καὶ ἐν ἀρίστῃ καταστάσει διατηρουμένων ὄδῶν τοῦ κράτους ἐν γεωγραφικὸν μίλιον τὴν ἥραν· οὕτως ἀστεῖ, μὴ διακοπτομένης τῆς πόρειας ἐν ταῖς ἥραις τῆς νυκτός, διήνυον 24 μίλια ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. Τὰ ἀμάξια τῶν ἴδιωτῶν ἥδυναντο μόλις τὸ ἥμισυ τοῦ διαστήματος τούτου νὰ διανύωσιν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, ἵτοι κατὰ μέσον δρονὸς 8 ἔως 10 μίλια. "Ἐν ἐκ τῶν ταχυτάτων διὰ ζηρᾶς ταξειδίων ἔκαμεν ὁ Καΐσαρ, ὅστις ἐκ Πάρμης ἔφθασιν εἰς τὴν ὁχθῆν τοῦ Ροδανοῦ ἐντὸς ὀκτὼ μόνον ἡμερῶν. "Ο ἔφιππος ταχυδρόμος διήνυε περὶ τὰ 25 ἢ 30 γεωγραφικὰ μίλια ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, ἐννοεῖται, ἀλλάσσων κατὰ διαστήματα τοὺς ἵππους.

'Ος πρὸς τὴν κατὰ θάλασσαν συγκοινωνίαν, παρ-

τηρητέον ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἀπέφευγον ἐντελῶς νὰ ταξειδεύωσι κατὰ τὴν τρικυμώδη ὥραν τοῦ ἔτους· καὶ κατὰ τὰς σκοτεινὰς νύκτας λίαν δυσαρέστως ἐταξείδευον, διάκις ὑπῆρχε μεγίστη ἀνάγκη· ἐνῷ κατὰ τὰς ἀστεροφεγγεῖς νύκτας ἥδυναντο κάλλιστα νὰ διευθύνωσι τὸν πλοῦν των κατὰ τὴν πορείαν τῶν ἀστέρων. — Ἀπὸ τοῦ Βρουνδισίου (Brindisi) μέχρι τῆς ἀπέναντι Ἑλληνικῆς ἀκτῆς ἐχρειάζοντο μίαν ἡμέραν, ἀπὸ Σικελίας μέχρι τῆς Ἡλιδος ἐξ ἡμέρας ἀπὸ τοὺς Πουτεόλους μέχρι τῆς Οστίας τρεῖς ἡμέρας, ὡσαύτως δὲ τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ Πουτεόλων μέχρι Καρχηδόνος. 'Ο πλοῦς ἀπὸ Πουτεόλων μέχρι τῆς Ἀλεξανδρείας διήρκει πάντοτε δώδεκα ἡμέρας, ἀπὸ τῆς Ἀζωφικῆς θαλάσσης μέχρι τῆς Ρόδου δέκα ἡμέρας, ἀπὸ τῆς Ρόδου δὲ μέχρι τῆς Αιγύπτου τέσσαρας ἡμέρας, καὶ ἐντεῦθεν μέχρι τῆς Αιδιοπίας δέκα ἡμέρας· οὕτως ἀστεῖ ἀπὸ τῆς Κριμαίας μέχρι τῆς Αιδιοπίας ἐχρειάζοντο οἱ ἀρχαῖοι 24 ἡμέρας, τὸ ὄποιον σχετικῶς δὲν εἶνε πολὺ. 'Η συγκοινωνία ἀπὸ Βρουνδισίου εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἀρχιπέλαγος, εἰς Ἀττικὴν καὶ εἰς Μικρὰν Ἀσίαν ἐγίνετο τακτικῆς, δύος καὶ σήμερον, διὰ μέσου τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου· οἱ ταξειδιῶται ἀπέβαντο εἰς Λέχαιον καὶ μετεφέροντο δι' ἀμάξης εἰς Κεγχρειάς παρὰ τῷ Σαρωνικῷ κόλπῳ. 'Ἐντεῦθεν ἐπέβαινον πάλιν ἐπὶ πλοίου καὶ ἐξηκολούθουν τὸ ταξείδιόν των. — Μετ' ὀλίγα ἔτη, ὅταν περιτωθῇ ἡ τορὴ τοῦ Ἰσθμοῦ, δὲν ὅτε ἀναγκαζώμενα πλέον κατὰ τὸν πλοῦν νὰ ἐγκαταλείπωμεν τὸ πλοῖον. — 'Η κατὰ μέσον δρονὸν ταχύτης ἐνὸς πλοίου κατὰ τοὺς ἀρχαῖους ἐκείνους χρόνους ἦτο 25 ἔως 45 γεωγραφικὰ μίλια εἰς 24 ἥρας, ἵτοι 100 ἔως 180 ναυτικὰ μίλια, ἐνῷ σημερινὰ ταχυδρομικὰ ἀτμόπλοια διανύουσι 14 ναυτικὰ μίλια τὴν ἥραν, ἵτοι 33 ναυτικὰ μίλια εἰς 24 ἥρας.

'Ἄξιοπεριεργον εἶνε ὅτι καὶ κατὰ τοὺς χρόνους ἥδη τῶν Ρώμαιων αὐτοκρατόρων ὑπῆρχον πλοῖα, μόλις ὑπολειπόμενα τῶν σημερινῶν κατὰ τὸ μέγενός. Οὕτω λ. χ. μανθάνομεν ὅτι πολλὰ ἐκ τῶν μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Αἴγυπτου ταξειδεύοντας πλοίων ἥδυναντο νὰ χωρέσωσιν ἔκαστον 1200 ἐπιβάτας, τοῦθ' ὅπερ, ὅσον δηποτε λαμβανομένης ὑπὸ ὅψει τῆς εἰς τὰ σημερινὰ ταξείδια ἀναπαυτικότητος, μαρτυρεῖ τρανότατα περὶ τῆς μεγάλης ἐν τῇ ἀρχαιότητι κατὰ θάλασσαν συγκοινωνίας.

ΠΑΡΑΔΟΞΟΝ ΣΥΜΒΑΜΑ ΤΟΥ ΔΟΚΤΟΡΟΣ ΤΖΕΚΥΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΑΙΔ. Υπὸ ΡΟΒΕΡΤΟΥ ΛΟΤΔΟΒΙΚΟΤ ΣΤΗΒΕΝΣΟΝ.

(Συνέχεια.)

X.

Ἡ ἔξομολόγησις τοῦ Ἐρρίκου Τζέκυλ.

'Ἐγεννήθην ἐν ἔτει 18 . . . ἐν Λονδίνῳ. 'Ο πατέρος μου μοὶ κατέλιπε σημαντικὴν περιουσίαν· καὶ ἡ φύσις μὲ εἶχε προκίση μὲ ἡραῖα δῶρα. "Ημην ἐπιμελής, φιλομάθης καὶ προσεπάθουν πάντοτε νὰ εἶμαι ἀξιος τῆς ὑπολήψεως καὶ τῆς ἀγάπης τῶν συνετῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων. Τοιοῦτος ὡν ἐδικαιούμην νὰ ἐλπίζω

ἐνδοξὸν καὶ εύτυχες μέλλον. Τὰ χείριστα ἐλαττώματά μου ἦσαν ἡ ὑπερμέτρως ζωηρὰ καὶ ἀνυπόμονος ἰδιοσυγκρασία καὶ τις σχεδὸν ἀχαλίνωτος ἥδυπάθεια. Πολλοὶ ἄνθρωποι, τοιοῦτοι οἷος ἐγὼ ὄντες, ὑπῆρχαν εὐτύχεις· ἐγὼ δὲν κατώρθωνον εὐκόλως νὰ συμβιβάσω τὰ ἐλαττώματά μου ταῦτα μὲ τὴν σφροδρὰν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἔλιμαι καθαρὸς καὶ ἀξιος σεβασμοῦ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. "Ηρχισα ν' ἀποκρύπτω τὰ λάθη μου καὶ τὰς κακίας μου, ὅτε δὲ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν